

OCHRANA PROTI TERORIZMU

Štefan JANGĽ¹

SUMMARY:

Article explains current security situation in Slovak republic from viewpoint of possible terrorist attack. It explains valid national legislation related to fight against terrorism and newly adopted National action plan (NAP) of fight against terrorism for years 2011- 2014, which was accepted by Slovak republic government on its 46th assembly. Increasing of expertise and qualification of employees who participate on securing of tasks in field of fight against terrorism was also included between main tasks of NAP. Faculty of special engineering at University of Zilina belongs to educational institutions that deal with this issue and among its accredited modules is a subject "Protection from improvised explosive systems". This educational activity is explained as form of qualification or re-qualification course in full-time study.

KEYWORDS: Explosive system, valid national legislation, national active plan, educational institution, qualification of employees.

AKTUÁLNA SITUÁCIA Z POHLADU BOJA PROTI TERORIZMU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Aj keď bezpečnostné prostredie v Slovenskej republike je doposiaľ z pohľadu terorizmu relatívne stabilizované a pokojné, bez bezprostredných rizík a hrozieb a SR nie je primárnym cieľom ohrozenia terorizmom, musíme však rešpektovať zachytené viaceré signály o zvýšení rizika teroristického ohrozenia SR a jej záujmov v zahraničí súvisiace najmä s vývojom bezpečnostnej situácie v Afganistane, Iraku a verejne prezentovanými výzvami teroristických vodcov na rozšírenie celosvetového džihádu, ako aj s aktívnou účasťou SR v medzinárodných organizáciách, na zahraničných protiteroristických aktivitách a operáciách.

Zvýšené riziko naďalej pretrváva v možnosti zneužívania územia SR medzinárodnými teroristickými organizáciami v súvislosti s teroristickými útokmi :

- na tranzit,
- materiálno-technickú podporu,
- zázemie po spáchaní trestného činu terorizmu,
- v reálnej prítomnosti rizikových subjektov na území SR.

Na území SR sú monitorované osoby s väzbami na členov teroristických skupín – alžírskych salafistickej organizácie GSPC (Salafist Group for Preaching and Combat; v súčasnosti premenovaná na Al-Kajdá v krajinách islamského Mahrebu) a kurdskej separatistickej organizácie PKK/Congra-Gel, ďalej rizikové osoby z cudzineckej komunity

zabezpečujúce logistickú podporu bývalých príslušníkov Kosovskej oslobodzovacej armády (UCK) a osoby s väzbami na čečenských separatistov.

Skruté aktivity a komunikácia osôb napojených na islamistov a radikálne skupiny prebieha najmä osobne, prostredníctvom mobilných telefónov, chatov, blogov na internete, e-mailovej pošty, ICQ, SKYPE alebo cez rôzne internetové domény, ktorých monitorovanie je problematické.

Opakovane sú účelovo uzatvárané manželstvá kvôli získaniu pobytu alebo štátneho občianstva v EÚ, čím dochádza k zneužívaniu súčasného právneho stavu v oblasti pobytu cudzincov, hlavne zo strany osôb podozrivých z kontaktov na teroristickú sieť. Naďalej dochádza k opakovanému zneužívaniu azylového konania. Vstupom Slovenska do Schengenského priestoru v decembri 2007 nadobudlo povolenie k pobytu alebo občianstvo SR väčší význam.

Ďalší rizikový faktor predstavuje nelegálna migrácia osôb, nakoľko medzi migrantmi môžu byť členovia a podporovatelia teroristických skupín. Ako nelegálni migranti boli na území SR už zistené osoby medzinárodne hľadané pre podozrenia z teroristických aktivít v zahraničí.

Systém zameraný na boj proti terorizmu je založený predovšetkým na činnosti štátnych orgánov na túto činnosť určených a len veľmi okrajovo sa dotýka orgánov regionálneho charakteru. Právnu rovinu tvorí systém zákonov a akčných programov časovo ohraničených.

Súčasná národná legislatíva, týkajúca sa najmä boja proti terorizmu:

- zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 460/2002 Z. z. o vykonávaní medzinárodných sankcií zabezpečujúcich medzinárodný mier a bezpečnosť,
- zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 610/2003 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov a o zmene niektorých zákonov,
- zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov,
- zákon o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 998/1994 Z. z. o vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov.

Vyhodnotenie Národného akčného plánu boja proti terorizmu REV 2

Prvým komplexným programovým dokumentom v boji proti terorizmu bol Národný akčný plán boja proti terorizmu (ďalej len „NAP“) schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 369/2005. Obsahoval opatrenia potrebné na zvýšenie bezpečnosti štátu – jeho územia a obyvateľov. Vzhľadom na splnenie viacerých úloh, vývoj na medzinárodnej scéne, ako aj na politické posuny a postoje nadnárodných orgánov k tejto problematike, vznikla potreba NAP prepracovať. Výsledkom bol revidovaný Národný akčný plán boja proti terorizmu REV 1, schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 369/2006. Po roku boli navrhnuté úlohy vyhodnotenú a zároveň sa

prehodnotil obsah materiálu. Výsledkom týchto analýz bol revidovaný NAP REV 2 schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 854/2007.

NAP a jeho jednotlivé revízie boli zamerané na stanovenie úloh v oblastiach/pilierochoch, ktoré kopírovali princípy Akčného plánu boja proti terorizmu EÚ:

- 1) prevencia,
- 2) ochrana,
- 3) stíhanie,
- 4) reakcia.

Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 928 zo 16. decembra 2009 k návrhu správy o bezpečnosti SR za rok 2008 v opatreniach na zachovanie bezpečnosti Slovenskej republiky uvádza v bode č. 5 uvedeného uznesenia potrebu aktualizácie NAP REV 2. Na základe uvedeného boli požiadané útvary Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a ostatné ministerstvá a ústredné orgány štátnej správy o zaslanie podkladov k vypracovaniu nového NAP na roky 2011 - 2014.

Cieľom navrhovaného NAP na roky 2011 – 2014 je pokračovať vo vytváraní vhodných podmienok na dôsledné napĺňanie a implementáciu viacerých medzinárodných záväzkov, ako sú bilaterálne a multilaterálne zmluvy, rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, nariadenia a rámcové rozhodnutia orgánov EÚ, výnosy medzinárodných inštitúcií i konkrétnych štátov, v ktorých sú vyhlasované sankcie voči osobám a skupinám podozrivým z terorizmu a z podpory terorizmu. Návrh NAP na roky 2011-2014 je orientovaný na konkrétne opatrenia, ktoré premietnu ich zmysel a cieľ do činnosti národných orgánov.

NIEKTORÉ KONKRÉTNE ÚLOHY NAVRHOVANÉHO NÁRODNÉHO AKČNÉHO PLÁNU BOJA PROTI TERORIZMU

Veľmi dôležitou úlohou je dopracovať zákon o výbušninách, výbušných predmetoch a munícii a predložiť ho na schválenie NR SR. Jedná sa o nový zákon, ktorý má nahradiť časť zákona č. 51/1988 o banskej činnosti, výbušninách a štátnej banskej správe v znení neskorších predpisov. V uvedenom návrhu zákona je nevyhnutné definovať pojem munícia a upraviť jej výrobu, nadobúdanie, používanie a likvidáciu. Súčasne platná legislatíva vytvára vákuum, v ktorom vzniká priestor pre zhromažďovanie munície, ktorej náplň tvoria výbušniny.

Jednou z hlavných úloh je aj prehodnotiť fungovanie existujúcich nástrojov boja proti terorizmu a proti financovaniu terorizmu a predložiť návrhy novelizácie zákonov súvisiacich s problematikou terorizmu.

Návrh NAP na roky 2011 – 2014 predkladá možný návrh posúdiť potrebu a možnosť zriadenia postu Národného koordinátora boja proti terorizmu v Slovenskej republike. Pretože je potrebné zabezpečiť platformu na inštitucionálnej úrovni pre koordináciu subjektov v oblasti boja proti terorizmu pri plnení ich úloh smerom do/zo zahraničia na národnej úrovni.

Medzi hlavné úlohy bolo zaradené aj zvyšovanie odbornosti a kvalifikácie pracovníkov, ktorí sa podieľajú na zabezpečovaní úloh v oblasti boja proti terorizmu. Medzi zodpovedné subjekty je zaradené aj MŠ SR, ktoré má vzdelávacie ustanovizne v oblasti Bezpečnostného manažmentu, kde je možné vzdelávať pracovníkov na odborných seminároch, workshopoch a školeniach.

OCHRANA PRED NÁSTRAŽNÝMI VÝBUŠNÝMI SYSTÉMAMI - NEUSTÁLA POTREBA VZDELÁVANIA

Medzi najčastejšie prejavy teroristických útokov patrí použitie výbušných nástražných systémov. Používanie výbušných zariadení, o ktorom sa hovorí ako o bombových útokoch, je zamerané proti osobám alebo proti významným objektom. Útoky proti osobám majú častejšie plošný charakter a len v menšom počte prípadov sú orientované proti jednotlivcom zastávajúcim vysoké funkcie najmä vo vláde, priemysle, obchode, finančníctve, alebo v silových zložkách. Výbušné zariadenia sa umiestňujú do miest s vysokou koncentráciou pobytu a pohybu ľudí, aby usmrtili alebo zranili čo najvyšší počet osôb a najčastejšie sa umiestňujú v zaparkovaných automobiloch, odpadkových košoch a inde na voľnom priestranstve. Bombové útoky proti objektom sa uskutočňujú po ich dôkladnom výbere. Dôležitejší ako samotný objekt sú pre teroristov dôsledky útoku proti nemu – priame i nepriame škody po jeho vyradení z prevádzky.

Použitie výbušných nástražných systémov je najčastejším a najrozšírenejším spôsobom deštruktívneho útoku, pretože tieto zariadenia majú vysokú ničivú účinnosť a výbuchom sa spravidla ničí všetky stopy, ktoré by mohli viesť k páchatelom. Použitie týchto systémov je

motivované politicky, ekonomicky, nábožensky i kriminálnymi dôvodmi. K ich zhotoveniu sa používajú klasické vojenské a priemyselné výbušniny (spravidla odcudzené zo skladov) a v poslednej dobe aj výbušniny zhotovené podľa návodu doma. Používanie týchto systémov a hrozba nimi sa stávajú tvrdou a nekompromisnou realitou súčasného života aj u nás.

Výbušné systémy predstavujú veľmi účinný prostriedok na vykonanie úkladného činu, a to aj preto, lebo umožňujú tomu kto útok vykonáva z miesta činu sa nepozorovane vzdialiť, ešte skôr ako ku skutku dôjde. V tom spočíva ich zákernosť a nebezpečnosť, ktorá v ešte väčšej miere platí pre kategóriu „nástražných výbušných systémov“ (NVS).

Výbušné systémy a ich použitie poskytujú veľkú mieru vynaliezavosti a tým aj veľký sortiment zákerne prekvapivých útokov. Pri iniciácii výbušných systémov sa používajú všetky druhy roznetov, pričom najrozšírenejším je elektrický roznet.

Rôzne druhy nástražných výbušných systémov sú väčšinou najdostupnejšie a najlacnejšie. Je možné ich vyrobiť s relatívne malými nákladmi aj v domácom prostredí. Použitý môže byť napríklad aj dostupný čierny, alebo strelný prach, získaný vyprázdnením nábojov do ručných zbraní, alebo delostreleckej munície. Rozbušku je možné vyrobiť napríklad použitím zápalky nábojnice atď.

V súčasnosti neexistuje žiadny prostriedok alebo postup zabezpečujúci 100% ochranu proti účinkom NVS. Samotná ochrana jednotiek určených na odstraňovanie NVS predstavuje nepretržitý proces, ktorý je riešený súčasne v troch oblastiach:

- **operačno-taktická oblasť**, v ktorej sa opatrenia prijímajú s cieľom sťažiť možným teroristickým útočníkom používanie NVS rôznymi spôsobmi: (včasnou výmenou informácií o NVS, zapracovanie získaných poznatkov o taktike ich používania do doktrín, zapracovanie získaných poznatkov do štandardných operačných postupov, vypracovaním vhodných výcvikových manuálov),
- **technologická oblasť** s cieľom úplne eliminovať alebo znížiť účinky NVS zavedením nových technológií ochrany jednotiek určených na ich odstraňovanie,
- **oblasť prípravy a vzdelávania jednotiek určených na odstraňovanie NVS**, v ktorej zameranie a náplň prípravy a výcviku týchto

jednotiek sa prispôsobuje novým získaným poznatkom.

Oblasť prípravy však musí zahŕňať aj prípravu personálu zabezpečujúcich bezpečnosť prostredia. V súčasnosti bezpečnosť vystupuje ako systémový fenomén, ktorý nezahŕňa iba vojenskú stránku, ale kladie dôraz aj na iné oblasti, ktoré považuje štát za oblasti svojho záujmu, a ktoré majú preň strategický význam, napríklad kritickú infraštruktúru.

Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity, ako vzdelávacia ustanovizeň sa zaoberá vzdelávacími aktivitami v oblasti Bezpečnostného manažmentu, kde medzi akreditovanými modulmi podľa ustanovenia §5 ods.2 zákona č.386/1997 Z.z. o ďalšom vzdelávaní a v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č.387/1996 Z.z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z.z. v znení neskorších predpisov je zaradený aj Modul – Ochrana pred nástražnými a výbušnými systémami. Táto vzdelávacia aktivita je organizovaná formou kvalifikačného alebo rekvalifikačného kurzu v dennom štúdiu.

Cieľom uvedenej vzdelávacej aktivity je aby absolvent kurzu v teoretickej oblasti:

- získal základné vedomosti o členení a technológii výbušnín, roznetových systémov,
- získal vedomosti o navrhovaní a delení náloží podľa tvaru,
- získal základný prehľad o nebezpečnosti výbušných systémov, ich rozdelenie podľa cieľa použitia, podľa umiestnenia a podľa spôsobu ich iniciácie,
- osvojiť si teoretické poznatky potrebné pre prácu s výbušninami a potrebnými bezpečnostnými opatreniami pri práci s výbušninami,
- dokázal zvoliť vhodný postup pri zabezpečení priestoru, v ktorom sa nachádza nástražný výbušný systém.

V praktickej oblasti absolvent kurzu získal schopnosť:

- špecifikovať a implementovať jednotlivé právne normy do praxe,
- špecifikovať a realizovať opatrenia pri vyhľadávaní nástražných výbušných systémov,
- reálne informovať pracovné tímy pre vyhľadávanie nástražných výbušných systémov o mieste umiestnenia nástražného výbušného systému v priestore chráneného objektu,
- uplatňovať teoretické vedomosti v oblasti výbušných systémov do praxe,

- vykonávať kontrolu pracovísk, na ktorých sa vykonávali trhacie práce.

Absolvent kurzu musí dokázať, alebo mať schopnosť:

- ako možno poznať zriadené roznetové bleskovicové a elektrické siete,
- ako rozpoznať jednotlivé druhy náloží podľa tvaru ich zhotovenia,
- riadiť činnosť na pracovisku pre kontrolu vstupu do objektov osobitej dôležitosti a objektov, ktoré patria k prvkom kritickej infraštruktúry,
- identifikovať nástražný výbušný systém a podať o nástražnom výbušnom systéme základnú informáciu tímom pre likvidáciu explozívneho materiálu.

Do cieľovej skupiny vzdelávania bolo

Fakultou špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity navrhnuté **zaradiť** riadiacich a výkonných pracovníkov v štátnej správe, v ozbrojených silách a zboroch, v miestnej samospráve v oblasti riadenia bezpečnosti a uchádzačov o zamestnanie v bezpečnostnom priemysle.

Pracovníkov štátnej správy a miestnej samosprávy participujúcich so sektorom súkromnej bezpečnosti alebo zaoberajúcimi sa problémom bezpečnosti podniku (organizácie).

Fakultou bolo navrhnuté do tejto skupiny zaradiť aj potenciálnych uchádzačov o vysokoškolské študijné odbore ochrana osôb a majetku v študijnom programe bezpečnostný manažment a príbuzných študijných odboroch.

ODBORNÝ PROFIL ABSOLVENTA KURZU

Absolvent získa teoretické poznatky a praktické zručnosti potrebné na zvládnutie povolania v sfére bezpečnostného priemyslu, v orgánoch štátnej správy, miestnej samosprávy a v iných inštitúciách, v ozbrojených silách a zboroch, v sektore súkromnej bezpečnosti. Je schopný samostatne vykonávať manažérske funkcie na stredných a nižších stupňoch riadenia. Absolvent má uplatnenie vo verejnom a v súkromnom sektore. Dokáže realizovať a aplikovať získané vedomosti v oblasti výbušných nástražných systémov pri ochrane objektov, vstupov do chránených objektov kritickej infraštruktúry a dôležitých organizácií. Absolvent má znalosti o platných právnych normách v oblasti výbušnín, interpretácii a aplikácii týchto právnych noriem. Má teoretické

poznatky a vedomosti na možné pokračovanie vo vysokoškolskom štúdiu alebo v niektorej z foriem celoživotného vzdelávania.

Metódy výučby v kurze

Základnou líniou vzdelávacieho programu je séria prednášok z uvedeného odboru, dištančné samostatné štúdium učebných textov. Tento spôsob výučby umožní účastníkom kvalitnejší príjem a spracovanie informácií potrebných pre ďalšiu prax.

Celkový rozsah vzdelávacej aktivity

Do celkového rozsahu je zaradených 8 hodín dennej výučby, 8 hodín na samostatné štúdium a vypracovanie záverečnej práce.

Forma ukončenia štúdia

Štúdium bude ukončené vypracovaním samostatnej práce z odboru pôsobnosti kurzanta. Samostatná práca bude oponovaná vyučujúcimi.

Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity, ako vzdelávacia ustanovizeň sa zaoberá vzdelávacími aktivitami v oblasti Bezpečnostného manažmentu už dlhodobo a

tento modul – Ochrana pred nástražnými a výbušnými systémami zradila do svojej vzdelávacej aktivity ako samozrejmu požiadavku v boji proti terorizmu.

V objektoch alebo priestoroch, ktoré sa môžu stať potenciálnym terčom útoku teroristov sa musia zdokonaľovať bezpečnostné opatrenia, posilňovať sa musí ich ochrana, lebo **najpravdepodobnejšími nástrojmi teroristov budú konvenčné zbrane, ako sú výbušniny a nástražne výbušné systémy** s maximálnou účinnosťou. Tieto zbrane sú a budú naďalej patriť k najviac využívaným kvôli ich flexibilitnosti a nenápadnosti použitia, čo veľmi sťažuje vytváranie obranného systému proti nim.

Potreba špecifikovať a realizovať opatrenia pri vyhľadávaní nástražných výbušných systémov sa z tohto hľadiska javí ako objektívna nutnosť. Problematikou ochrany pred nástražnými výbušnými systémami sa na Fakulte špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity zaoberá Katedra bezpečnostného manažmentu, ktorá vznikla ako garant špecializácie **Bezpečnostný manažment**.

LITERATÚRA:

- [1] Národný akčný plán boja proti terorizmu na roky 2011 – 2014, 46.schôdza vlády SR zo dňa 18.mája 2011,
- [2] Predpis Žen-2-6, 1987,
- [3] OCHRANA PROTI TERORIZMU /Gašpierik, L.- Jangl, S. ISBN 978-80-970410-5-2, Vydavateľstvo – Multiprint s.r.o., Košice, Žilina 2010